3. Євсюков О. Ф. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх офіцерів у навчальному процесі вищого військового навчального закладу: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Харків, 2007. 18 с.

4. Поваренков Ю. П. Психологическое содержание профессионального становления человека. М.: Изд-во УРАО, 2002. 160 с.

5. Хуторской А. В. Современная дидактика: учеб. для вузов. СПб.: Питер, 2001. 544 с.

Отримано 28.02.2017

УДК 355.233:006

Андрій Миколайович ЗЕЛЬНИЦЬКИЙ,
провідний науковий співробітник науково-дослідного управління проблем розвитку військової освіти та науки центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняховського (м. Київ), кандидат педагогічних наук, професор

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ГАРАНТУВАННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ У ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Розглнуто психолого-педагогічні та технологічні аспекти забезпечення і гарантування якості освіти та освітньої діяльності при підготовці майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах на основі проведення дефінітивного аналізу цих та інших близьких за змістом понять та їх адаптації до особливостей функціонування сфери вищої військової освіти.

Військова освіта є специфічною складовою загальнодержавної системи освіти і має відповідати сучасним вимогам щодо забезпечення якості як головного сенсу освіти. З неї розпочинається зміцнення обороноздатності держави, відтворення і нарощування кадрового потенціалу Збройних Сил України, де провідна роль належить офіцерським кадрам.

Професія офіцера – це необхідний в соціальному відношенні особливий рід службової діяльності, який вимагає певного рівня підготовки щодо виконання офіцером визначених службово-бойових функцій на посаді за призначенням в умовах мирного та воєнного часу.

Професію офіцера, на основі відмінностей в суб’єктах, об’єктах і предметах професійної діяльності, можна класифікувати за такими типами: «людина-людина», де суб’єктами взаємодії та впливу є начальники, підлеглі та колеги: особистість військовослужбовця, мікрогрупа, (екіпаж, розрахунок) мала група (військовий підрозділ);

© Зельницький А. М., 2017

«людина-техніка», де об'єктами і предметами професійної діяльності є: озброєння та військова техніка (далі – ОВТ), апарати, установки, технічні системи, матеріали; «людина – знакова система», де предметами професійної діяльності є: схеми, цифри, умовні позначки, формули, слова, шифри, коди, таблиці тощо.

Професія офіцера характеризується як:

– поліфункціональна – за кількістю покладених на офіцера різноманітних функціональних обов'язків;

– вербальна – за засобами впливу на особовий склад в умовах безпосереднього та опосередкованого зв'язку з ним;

– індивідуальна – за формою організації;

– самостійна – за способами діяльності – без сторонньої допомоги, дріб'язкової опіки з боку керівництва (у межах виконання завдань);

– полікомунікативна – за обсягом службово-інформаційних зв'язків з періодично змінним колом осіб;

– розумова – за співвідношенням розумового і фізичного навантаження;

– творча – в межах виконання завдань не піддається повною мірою алгоритмічному опису;

– динамічна – за змінними умовами професійної діяльності;

– стресогенна – за особливими умовами виконання службових обов'язків, що пов'язані з впливом стресогенних факторів середовища і діяльності;

– морально відповідальна за здоров'я і життя особового складу, збереження матеріальних цінностей [1, с. 76].

Наведена характеристика професії офіцера висуває певні вимоги до якості військової освіти. Поняття «якість військової освіти» є похідною від поняття «якість вищої освіти» – як рівень здобутих особою знань, умінь, навичок, інших компетентностей, що відображає її компетентність відповідно до стандартів вищої освіти [2] – і характеризується багатовимірністю – економічно-фінансовою, соціально-політичною, світоглядною і не тотожне поняттю «якість підготовки військових фахівців». Останнє – лише її частка, своєрідна внутрішня складова, що більшою мірою віддзеркалює хід і результати навчально-виховного процесу у вищих військових навчальних закладах (далі – ВВНЗ). Зовнішня ж складова стосується більш глобального поняття – «гарантування якості військової освіти», що за своєю суттю відмінне від поняття «забезпечення якості військової освіти», і несе в собі націленість на досягнення тими, хто навчається, визначеного кінцевого результату освіти. Відтак, постає питання про необхідність розроблення відповідної політики гарантування якості. Останнє можна тлумачити як розробленість концептуальних засад скоординованої діяльності органів

законодавчої, виконавчої влади і системи військової освіти стосовно створення і регуляції необхідних умов для виконання ВВНЗ державного замовлення на підготовку військових фахівців з визначеним рівнем сформованості компетентностей відповідно до прийнятих державою стандартів освіти. Тоді, за умови реалізації подібної політики, поняття «гарантування якості військової освіти» можна розуміти як поруку ВВНЗ щодо виконання державного замовлення (відповідно до прийнятих державою стандартів освіти та відповідних професійних стандартів) на підготовку військових фахівців зі ступенем сформованості визначених компетентностей у кожного з них не менш встановленого мінімального рівня [3, с. 24]. Ключовим поняттям тут є компетентність. Поняття «компетентність» у Законі України «Про вищу освіту» визначається як динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти [2].

Компетентність військового фахівця, у свою чергу, можна розглядати як інтегральний показник якості його підготовки, що характеризується ступенем здатності і готовності до постійного самовдосконалення, застосування сформованих знань, умінь, навичок, особистих якостей і ціннісних орієнтацій при виконанні службово-бойових функцій у звичайних та екстремальних умовах на посаді за призначенням [4, с. 27]. Тут слід звернути увагу, що не результати академічних знань визначають компетентність, а здатність їх застосовувати.

Впровадження компетентнісного підходу в систему підготовки військових фахівців передбачає досягнення ними кінцевого результату навчально-виховного процесу – сформованості визначених освітніми стандартами окремих компетентностей, а саме: соціально-особистісних (морально-етичні, індивідуально-психологічні, самовдосконалення); загальнонаукових (базові знання з гуманітарної та соціально-економічної, математичної та природничо-наукової підготовки); загально-професійних (організаційно-управлінські, правові, тактичні, виховної роботи, інформаційно-комунікативні, несення чергової служби); спеціалізовано-професійних (тактико-спеціальні, військово-технічні, методичні).

Мінімальний рівень сформованості зазначених компетентностей може, наприклад, сягати 60 % – 70 %. Це – 0,6–0,7 від еталонного показника – 1,0, що відповідає оцінці «5». Цілком зрозуміло, що подібний підхід має ґрунтуватися на відповідній системі критеріїв і адекватному їй апараті кількісного оцінювання, що цілком можливо із застосуванням принципів педагогічної кваліметрії.

Список бібліографічних посилань

1. Моніторинг якості підготовки військових фахівців у вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів Збройних Сил України: наук.-метод. посіб./А. М. Алімпієв, І. В. Толок, М. І. Литвиненко та ін.; під заг. ред. І. В. Толока. Харків: ХНУПС, 2017. 244 с.

2. Про вищу освіту: закон України від 01.07.2014 № 1556-VII // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18. (дата звернення: 26.02.2017).

3. Зельницький А.М. Вища військова освіта – проблема гарантування якості. *Вісник Національної академії оборони України.* 2012. № 1 (26). С. 23–25.

4. Зельницький А. М., Удовенко П. І., Серветник Р. М. Компетентнісна модель випускника ВВНЗ – складова системи підготовки військових фахівців. *Вісник Національної академії оборони України.* 2009. № 3 (11). С. 21–26.

Отримано 27.02.2017

УДК 159.92

Станіслав Олександрович ЛАРІОНОВ,
доцент кафедри педагогіки та психології
факультету № 3 (підрозділів поліції превентивної діяльності)
Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидат психологічних наук, доцент;
ORCID: http://orcid.org/0000-0002-3027-8535

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ НАВЧАЛЬНОЇ УСПІШНОСТІ КУРСАНТІВ ВНЗ МВС

Проаналізовано результати емпіричного дослідження особистості курсантів ВНЗ МВС України з різними рівнями навчальної успішності. Побудовано дискримінантні функції, які описують особистісні предиктори різних рівнів навчальної успішності курсантів-юнаків і дівчат.

Питання особистісної детермінації навчальної успішності курсантів ВНЗ МВС під час навчання у відомчих вищих навчальних закладах є актуальним з деяких точок зору. По-перше – це зв’язок між якістю відбору кандидатів на навчання у ВНЗ МВС та ефективністю подальшого проходження служби ними в умовах специфічного вищого навчального закладу. По-друге – це ефективність витрачання бюджетних коштів, які «йдуть за курсантом». По-третє – це питання зв’язку між особистістю (курсант), навчальним закладом (освітньо-службове середовище) та замовником (самостійне несення служби випускниками ВНЗ МВС України).

Методика дослідження. Вибірку дослідження склали 84 курсанта 4-го курсу ХНУВС, які протягом 2011–2014 років випуску, які

© Ларіонов С. О., 2017